

Markfirben på stengærde

Tidligere frugtplantage (12)

I årene 1946-1988 blev her dyrket æbler. De levende læhegn af seljerøn og pyramidepoppe er i dag det eneste, der vidner om tiden med frugtplantage. Læhegnene er i forfald, og de giver nu lidt af det naturindhold, som den unge skov mangler. De døde og døende træer giver øget liv, idet de er fødegrundlag, skjul og formeringsmateriale for f.eks. insekter og svampe.

Nyt skovbryn (13)

"Torn (tjørn) er skovens moder" er gammel visdom for skovfolk. I gamle dage søgte bøndernes dyr føde i skoven og åd de små træer. Skoven blev derfor ikke fornyet. Kun hvis træet spirede op inde i en tornet busk, var det beskyttet mod kreaturbid. På den måde kunne lidt skov blive ved at leve, ja ligefrem vokse op blandt de græssende dyr.

Ved anlæg af dette nye skovbryn er denne viden udnyttet. Egetræer og stikkende slåenbuske er plantet samtidig i samme plantehul ude i indhegningen, for at forhindre kreaturer og rådyr i at æde de små egetræer.

Samtidig sikrer græsningen, at det bølgede og åbne skovbryn ikke vokser sammen, men at der skabes lommer af sol, læ og varm jord, hvor insekter og andre dyr kan trives og søge ly. Her i overgangszonerne opstår mange forskellige levesteder, og antallet af plante- og dyrearter vil med tiden øges betragteligt.

Og nyd den flotte udsigt over den grønne og våde dal. Måske kan du forestille dig, hvordan havet engang kunne nå helt op til P-pladsen.

Velkommen til Nakkehalvøen

- 3 ture
- 3 formål
- 3 landskaber

Mennesket har til alle tider ændret landskabet - skabt landskaber.

I folderen kan du læse om de menneskeskabte forandringer på Nakkehalvøen 200 år tilbage og netop nu, og om hvordan områdets værdier bevares og nye værdier skabes. Ændringer der alle sigter mod at skabe trivsel for naturen og mennesket.

Tidligere var udnyttelsen af naturen vigtigst. I dagens Danmark er hungersnød fortid, og derfor er der råd til at give naturen mere plads i landskabet. God tur!

Ydre dæmning

Vandreruter: Der findes 3 afmærkede ruter, som er markeret i terrænet på træer, pæle og sten med deres respektive farve. Udgangspunktet for turene er de markerede P-pladser, hvor der også er opsat yderligere information (se kortet).

Hunde: Er velkomne overalt, men skal føres i snor.

Ridning: Der er anlagt ridestier i Nakke Skov og på Slettemosearealerne.

Arealerne administreres Naturstyrelsen, Vestsjælland.
Find flere oplysninger på www.nst.dk.

• Hov Vig Nakke

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

www.nst.dk • Tlf: 7254 3000

Vandreture nr. 123

Serien "Vandreture" er foldere over udvalgte naturområder, som bl.a. fås på biblioteker og turistbureauer eller hentes på Naturstyrelsens hjemmeside www.nst.dk.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Hov Vig Nakke

Rød vandrerute - 2,4 km.

Bevaring af et landskab. Hov Vig - Vildtreservat og fuglenes land.
I alt 201 ha (1 ha = 10.000 kvm).

Fra fjord - til jord - til rørskov. Mennesket opgav kampen mod naturen i forbindelse med inddæmningen, og det var heldigt.

Baggrund

Hov Vig blev inddæmmet i 1870, men dæmningen var svag og vedligeholdelsen mangelfuld. Julestormen i 1902 gennembrød diget og oversvømmede Hov Vig.

Nogle år senere blev diget genopbygget i forstærket udgave. Hov Vig blev dog ikke tørlagt igen, da man erkendte, at jordbunden var ufrugtbar. Hov Vig består i dag af store sammenhængende vådområder omkranset af rørskove, enge og mindre skovområder.

Størstedelen af disse arealer er fredede og udlagt til EF- fuglebeskyttelsesområde og vildtreservat.

Knopsvane
Blishønepar

Toppet lappedykker

Tagrør
Gråandepar

Fuglene

Fuglene kan søge føde over det hele. Vandstanden i Hov Vig er meget lav, i gennemsnit 0,6 m. Den lave vandstand betyder nem adgang til bunden, hvor vegetationen, insekter, snegle m.v. er fødekilde for både de fastboende vandfugle og for det store antal trækkende vandfugle, der hvert år raster her. Vandstand og vandudskiftning sikres ved fornøden oprensning af de ca. 10 km kanaler, der findes i området.

De udstrakte enge og rørskove giver gode skjule- og redemuligheder for mange slags fugle, f.eks. viben på engen og rørspurven i rørskoven. I rørskoven giver de små søer tillige fred til andemor med ællinger, ligesom birkeskoven giver redemulighed for skarven - kort sagt, der er plads til et yderst mangfoldigt fugleliv.

Fugletårnet (14)

Fra fugletårnet er der en storslået udsigt over hele reservatet. Tårnet er opført i 1995 og kan rumme ca. 25 personer ad gangen. Der er anvendt eg fra distriktets egne skove til bygning af tårnet, og tagdækningen er af thujaspån. Begge træarter kræver ikke overfladebehandling. Og fuglene har for længst vænnet sig til tårnet og menneskerne deri.

Hov Vig vej (15)

Vejen blev anlagt af bønder fra Nakke omkring 1918 for at spare den lange vej udenom, når de skulle til Nykøbing Sjælland. Den fører besøgende ind i fuglereservatet uden at forstyrre fuglene, og du kan komme tæt på de vilde fugle uden at de flygter.

De mange fugle, du kan se fra vejen, er her på grund af den fred og beskyttelse, de mærker. Derfor må du kun gå på vejen og den afmærkede vandrerute. Og det ved fuglene.

Slusebro og bådehus (16)

På begge sider af vejdæmningen skulle have været kornmark, hvis ikke dæmningen var brudt sammen og vigen igen fyldt med vand. Ind med vandet fulgte store mængder ål, og den daværende ejer slog sig en tid på åleproduktion.

Ved bådehuset blev ålene i en årrække fodret med slagteriaffald fra Nykøbing Slagteri og hakkede saltvandsfisk fra fjorden. Så voksede de hurtigere.

Tidligere blev 3-5 små jagtpramme opbevaret i bådehuset. I dag er jagt ikke tilladt. I stedet kan gråand, knopsvane, blishøne og toppet lappedykker iagttages på allernærmeste hold fra huset, og store karper, der lokkes til af børnenes andefodring, vidner om tidligere anlagte karpedamme i området.

Hov Vig boligen (17)

Boligen er rester af den oprindelige ejendom på stedet - en 3-længet erhvervsejendom. Ved til- og ombygninger fik ejendommen et pompøst udseende med store udskårne træfisk på tagrygningerne. Ejendommen blev til lystejendom og bar lokalt navnet "slottet" - måske fordi ejeren blev kaldt "ålekongen".

Den nuværende bygning var egentlig stald, men på grund af de øvrige bygningers forfald og nedrivning blev den udbygget til beboelse for tidligere bestyrere. I dag er den tjenestebolig for skovdistriktet.

Lille gule rygehus

Lille rygehus (18)

Det lille gulkalkede rygehus er et minde om det tidligere åleeventyr i Hov Vig. Tagene på "ålekongens" gård og udhuse er tækket med tagrør fra vigen, men på grund af brandfaren blev rygehuset beklædt med tegl og lagt ud på engen - langt fra de øvrige bygninger. Byggestilen er Bornholmsk inspireret.

I dag bevares huset af kulturhistoriske grunde.

Tagrør (19)

En lille bro fører helt ud i rørskoven. Her dominerer tagrør, Europas højeste græs. Tagrør kan blive over tre meter højt uden at knække i hård vind, og det skyldes at bladene på strået kan dreje bort fra vinden. Tag fat i et tagrør og prøv at dreje et blad!

I vinterens løb falder bladene af og rørene kan høstes til tækkerør, et meget holdbart tagmateriale, som skyldes det store indhold af kisel. Tidligere høstede man rør på hele arealet - op til 40.000 bundter (kærrer) om året. I dag vejer hensynet til fuglene tungere, og mange fugle er afhængige af gammel rørskov til redeskjul og fødesøgning. F.eks. sammenfletter den lille rørsanger en kunstfærdig rede omkring 3-4 gamle strå. Økonomien ved rørhøstning er tillige meget ringe, og der høstes stort set ikke rør på Hov Vig mere.

Skarverne (20)

Skarven lever i kolonier. Danmark har en international forpligtelse til at beskytte skarven, ligesom f.eks. Indien er forpligtet til at beskytte tigreren. Derfor siger nogle, at skarven er Danmarks "tiger". Andre mener den er grim, lugter, ødelægger naturen og æder fiskernes fisk. Men mærk selv den særlige urstemning af lyde og lugte. Eller den stille oplevelse af død og forfald.

Fuglekøje (21)

10-20 meter fra stien ses en lang, lav vold. Det er et anlæg til fuglefangst. En fuglekøje. Ordet køje er afledt af det hollandske kooi, der betyder fælde, ruse. Den bestod af en indhegnet dam, hvor vildænder blev lokket til af tamænder. Ænderne kunne så selv svømme eller jages ud i en overdækket kanal, der endte i en ruse, hvor de blev fanget.

Fuglekøjen har så vidt vides kun været anvendt til at fange fugle i forbindelse med ringmærkning.

Skarver ved rede

Gul vandrerute - 2,7 km.

Naturgenopretning på Slettemosegård - Guldalderlandskaber under genskabelse. I alt 64 ha (1 ha = 10.000 kvm).

Et forarmet kulturlandskab søges sikret. Et landskab med eng, overdrev og hede, som det kan have set ud for mere end 200 år siden. Vi kalder det naturgenopretning, fordi den tidligere natur nu igen har mulighed for at sprede sig og udfylde de klargjorte rammer.

Slette Agre (1)

Den fælles jord til Nakke by lå engang helt åbent ud til fjorden. Jorden var så ringe, at den blev kaldt Slette Agre. Betegnelsen "slet" for dårlig jord går igen i flere stednavne omkring Nakke (se kortet).

I forbindelse med landboreformerne blev de fleste gårde i Nakke by i 1798 flyttet ud. Peder Jenssens enke fik, efter lodtrækning, anvist jord netop her. Og jorden havde aldrig været gødet, da den lå for langt væk fra landsbyen. Hun må have været grædefærdig. Gården fik navnet Slettemosegård.

Heldigvis har den tidligere ejer heller ikke gødet meget. Arealet har yderligere ligget brak de sidste mange år. Det betyder, at plantevæksten igen har overdrevskarakter.

Slettehøj Tjærenellike Harekløver Gul evighedsblomst

De gamle planter (2)

Det tørre, magre overdrev giver således igen levevilkår for nogle af de planter, der delvis forsvandt under det moderne landbrug op gennem 1900-tallet. F.eks. ses i stort antal museurt og harekløver, der er karakterplanter for det tørre overdrev.

Enebærhedede - enebæroverdrev (3)

Overdrevet har tidligere været mere eller mindre lyngklædt. I dag er der kun lidt lyng tilbage. Arealet er for mange år siden sprunget i "skov" med enebær. Kreaturerne har ikke kunnet holde de stikkende enebærbuske væk, og efterfølgende har eg, abild og rose bredt sig. Den tidligere enebærhedede plejes i dag med får, og sådan har Peder Jenssens enke sikkert også brugt området for 200 år siden.

Det tørre og solåbne landskab giver gode levevilkår for et rigt insektliv. Det betyder gode fødemuligheder for både rødrygget tornskade og tårnfalk, der netop begge lever af insekter.

Brændenælder på heden (4)

Få meter fra bord- og bænkesættet, ud mod den gamle kystskrænt, ses en gruppe brændenælder. Deres tilstedeværelse kan kun skyldes gødningsstoffer fra bortkastet affald. Brændenælder vokser ikke naturligt på denne fattige og magre jord og er derfor uønsket, men deres tilstedeværelse viser naturens evne til at reagere på og udnytte nye tilstande.

Vores naturpleje sigter netop her mod at bevare det næringsfattige overdrev, altså fjerne næringsstoffer enten fysisk eller med dyr.

Naturens genbank (5)

På kanten af den gamle kystskrænt ligger en gravhøj fra bronzealderen (1.500-800 år f.Kr.). Da højen aldrig har været pløjet eller sprøjtet, findes her urter, bl.a. tjærenellike, der kan have overlevet i mange hundrede år.

De repræsenterer en genbank, hvorfra frø kan spredes ud i landskabet og på den måde bidrage til den naturgenopretning, vi har valgt for dette landskab.

Laver på stengærdet (6)

I årene efter udskiftningen af Nakke by blev der sat skel mellem de nye ejendomme. Stengærdet er et sådant skel.

Stengærdet er frigravet, men har været tilsandet op til ca. 30 cm fra toppen. Det viser de lysegrå laver, der vokser på det øverste af stenene.

I de kommende år kan man følge, hvor hurtigt laverne breder sig på stenen. Mange laver vokser med kun 1 mm om året.

Den grønne kile (7)

Dette flade landskab blev på tidligere kort kaldt "Slette eng". Det er en tidligere fjordarm, der udtørrede omkring vikingetid. Havvandet dækkede tidligere hele det lavtliggende landskab fra den nuværende fjord og til foden af Mårbjerg. Hele dalstrøget afvandede af en grøft. Ved statens køb var engen en kornmark og grøften rørlagt. Nu er den åbne grøft genskabt og afgræsning med kreaturer sker igen som i 1800-tallet.

Et stykke værdifuld natur er genskabt - og med den rette pleje vil engen med tiden udvikle sig til et af vore rigeste plantesamfund.

Den grønne kile er skabt for at sikre udsigt, landskabelige oplevelser samt en større biologisk variation.

Blå vandrerute - 2,3 km.

Skovrejsning: Nakke Skov - fra agerland til natur. I alt 69 ha (1 ha = 10.000 kvm).

Omkring P-pladsen er tidligere kornmarker blevet til skov, skovbryn, overdrev, søer, moser og eng.

Sammensætningen af træarter i den nye skov er den samme som i de gamle løvskovene i Odsherred - skove der alle er menneskeskabte i 1780'erne eller senere, og som i dag bærer 2. eller 3. afgrøde skov.

Den nye skov (8)

Ved tilplantningen af den nye skov er der lagt særlig vægt på at fremtidssikre skoven. Der er valgt træarter, der ud over at trives på lokaliteten, også vil sætte frø, så arealerne kan forblive skovbevokset.

De vigtigste løvtræarter er eg, bøg, ask og fuglekirsebær, men også nåletræer skovfyr og douglasgran er plantet for naturens og variationens skyld.

I lavninger i terrænet er stedvis plantet rødæl, hvor den trives og kan blive gammel. Rødelællen giver allerede fra tidligste ungdom føde til mange insekter, der spiser bladene og til fugle, især siskener, der spiser frøene i de små ellekogler. Rødelællen er tillige plantet som ammetræ, dvs. hjælpetræ i bøgeplantningerne.

I skovbrynene er der plantet hjemmehørende buske. Andre træer og buske vil med tiden indfinde sig - spredt af fugle, dyr eller med vinden.

Rent vand (9)

Nakke Skov er med til at sikre rent drikkevand til borgerne i Nykøbing og Rørvig. I skoven bliver der hverken sprøjtet eller gødet. Samtidig vil træerne og den vilde flora optage nedfaldet af kvælstof fra luften. Afbrudte drænrør tillader nu vandet at komme frem i små søer og moser. Her vil vand- og sumpplanter trives og optage en del af de næringsstoffer, der ellers ville blive ført ud i havet gennem drænrør eller trukket dybere ned mod grundvandet.

Tilsandet dige (10)

Da staten købte Mårbjerggaard i 1994 lå der høje sandvolde i terrænet (se pkt. 5 - gul rute). Ved nærmere undersøgelse viste det sig, at der under nogle af dem lå stendiger. Det var den meget lette jord på Nakkehalvøen, der sammen med sandflugten i Rørvig-området fra 1500-tallet og frem, sendte store mængder sand ned over området. Dette dige er bygget efter år 1800. Sandfyngningen er altså fortsat ind i 1800-tallet. I dag er diget gravet helt fri.

Bytyren (11)

Stedet hedder på gamle kort Tyreeng. I landsbysfællesskabets tid - indtil omkring år 1800 - græssede bytyren for Nakke by her.

Tyren var byens eneste tyr og fader til samtlige kalve på gårdene. Den blev passet om vinteren af gårdmændene på skift. Og der faldt bøder, hvis den ikke var i ordentlig foderstand ved det årlige syn. Den var så værdifuld for fællesskabet, at den havde sin egen fold.